

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
KIRJASTO
28.1.2004

TOIMINTAKERTOMUS VUODELTA 2003

Loppuvuodesta 2003 toteutetun käyttäjäkyselyn tuloksissa kirjaston uudistetut kotisivut nousivat palvelujen tiedonlähteenä ohi erilaisten henkilökohtaisten kontaktien, jotka edellisessä kyselyssä 2001 vielä olivat tärkeimmät. Asiakkaat arvioivat tyytyväisyyttään käyttämiinsä kirjastopalveluihin 5-portaisella asteikolla. Asiakastyytyväisyydestä laskettu käyttäjä-tyytyväisyysindeksi oli 4,18/5. Kirjaston henkilökunnan asiantuntevuutta ja palvelualttiutta kiitettiin. Eniten valituksia aiheuttivat kokoelmatietokannan hitaus (joka on jo korjattu) sekä kurssikirjojen riittämättömyys. Toimintavuonna on myös aloitettu pääkirjaston palvelupisteiden uusiminen tavoitteena kirjastossa käyvien asiakkaiden tehokkaampi palvelu.

Kirjasto on yliopiston suurin tieto- ja kirjallisuuspalveluja antava yksikkö, jonka tavoitteena on perinteisten lainauspalvelujen ja tietopalvelujen toiminnoiltaan ja kustannuksiltaan tehokas välittäminen ja integrointi. Vapaakappalelainsäädännön, keskuskirjastoalojen ja Euroopan Unionin EDC-kirjastoaseman takaamat palvelut ovat edelleen muodostaneet palvelutoiminnan perusrungon, mutta kirjasto on tehokkaiden lähi- ja peruspalveluiden ohella tarjonnut myös monipuoliset mahdollisuudet palvelujen etäkäyttöön ja tietoverkoissa olevan tieteellisen tiedon hyödyntämiseen. Kirjasto korostaa osaltaan aktiivisesti informaatiolukutaidon ja tiedonhallintataitojen merkitystä opiskelussa. Tavoitteena on saada tiedonhallinnan koulutus kuulumaan kiinteästi ja integroidusti opiskelijan opinto-ohjelmaan. Asiantuntija- ja tieto-organisaationa kirjasto on pyrkinyt kehittämään asiakasviestintää, palveluja ja työmenetelmiään. Kirjasto on vuoden aikana laatinut toimintoanalyysin, turvallisuussuunnitelman sekä selvityksen happaman paperin kokoelmille aiheuttamasta uhasta.

Kirjasto on seurannut yliopiston profiloitumista, meneillään olevia tutkimushankkeita ja opetuksen kehitystä ja hankkinut kirjallisuutta myönnettyjen määrärahojen mukaisesti. Kirjasto kuuluu yliopiston avaintoimintoihin ja keskeisiin oppimisresursseihin, jonka budjetoinnilla on suora vaikutus yliopiston perustuloksiin. Lisätäkseen yliopistoyhteisön tietämystä toiminnastaan kirjasto tuottaa www-sivuilleen tilastotietoja keskeisistä toiminnoistaan.

Kirjastoa on jatkuvasti kehitetty monipuoliseksi fyysiseksi ja sähköiseksi opiskeluympäristöksi, ja se on toiminut aktiivisesti yhteistyössä mm. Opetuksen laadun kehittämishankkeessa (OPLAA) ja virtuaaliyliopistohankkeessa. Opetuksen laadun kehittämiseksi koulutuksessa on otettu käyttöön uusia menetelmiä ja kehitetty uusia muotoja, kuten tieteenala-kohtaiset graduklinikat, pikatiedonhaunkoulutus maksimissaan viidelle henkilölle korkeintaan kahdelta tieteenalalta kerrallaan sekä uusien opiskelijoiden tehoneuvonta. Tarkoitus on luoda koulutuksesta opintojen etenemistä tukeva jatkumo.

Kirjasto tarjoaa nyt sivuillaan yhteensä noin 6 700 elektronista lehteä, joista FinELib-aineistoja on 5 700. Opiskelua tehostavien sanakirjojen, hakuteosten lisäksi on hankittu laaja-alainen elektroninen monografiakirjasto Ebrary, joka sisältää 13 300 nimekettä yliopiston eri tutkimus- ja opetusaloilta. Kotimaiset monografiat hinnat on kilpailutettu yhdes-

sä kaupunginkirjaston ja lähikuntien kirjastojen kanssa. Jyväskylän yliopiston kirjasto toimi kilpailutuksen pioneerin ominaisuudessa viiden kirjaston asiantuntijana.

Jyväskylän yliopiston kirjasto oli 2002 mukana FinELibin arvioinnissa ja Kansainvälisen arviointiryhmän raportti ilmestyi v. 2003 (<http://www.kka.fi/julkaisut/>). FinELibin yhteishankintojen avulla elektronisten aineistojen saatavuus Suomessa on merkittävästi parantunut, mutta niitä ei kuitenkaan vielä riittävästi tunneta korkeakouluissa. Arviointi pitää kirjastoja keskeisenä uuden oppimiskulttuurin luojina ja osoittaa FinELibin aineistojen käyttäjien koulutuksen kirjastojen vastuulle. Suurin osa opiskelijoista jää kuitenkin Jyväskylän yliopistossa edelleen systemaattisen tiedonhankinnan opetuksen ja ohjauksen ulkopuolelle, sillä tiedonhankinnan kurssit kuuluvat nykyisinkin ainoastaan joidenkin tiedekuntien, laitosten tai oppiaineiden opetusohjelmiin.

Julkaisuyksikössä aloitettiin toimintavuonna yliopistosarjojen julkaisemiseen ja ulkoasuun liittyvä kehitystyö humanistisen tiedekunnan sarjojen yhdistämällä Jyväskylä Studies in Humanities -sarjaksi. Yhdessä Dr. Elma -hankkeen kanssa kehitettiin työkaluja ja sovelluksia verkko-opetusmateriaalien tekijänoikeus- ja metatiedon luomiseen ja hallintaan. Sovellus julkistetaan alkuvuodesta 2004.

Tiedonhakupalvelujen itsenäiskäyttömahdollisuudet ja etäkäyttö kasvavat jatkuvasti virtuaaliyliopiston kehittyessä. Kirjaston tietopalvelussa on siksi panostettu tiedonhankinnan opetuksen kehittämiseen. On osallistuttu tiedonhankinnan verkko-opetushankkeisiin, esim. TieDot-hanke (<http://www.uku.fikirjasto/TieDot/>), johon liittyen on laadittu kasvatustieteen, liikuntatieteen ja psykologian tiedonhankinnan verkkokurssit, jotka otettiin käyttöön vuonna 2003. Kurssit ovat myös avoimessa käytössä kirjaston www-sivuilla. Kuopion yliopisto on ottanut testikäyttöön liikuntalääketieteen oppimateriaalina liikunnan LiiDot-kurssin. Verkkokursseista saatu palaute ja kokemukset ovat olleet rohkaisevia.

Kirjaston intranetiä on uudistettu, ja aloitettu Nellin, kansallisen tiedonhakuportaalin, käyttöönottoprojekti.

Kirjaston palvelut on pyritty keskittämään pääkirjastoon, jotta voitaisiin vastata palvelujen kysynnän kasvuun ja kehittämistarpeisiin. Merkittävä osa palveluista voidaan tarjota käyttöön verkon kautta. Toisaalta tilastojen valossa ei näy merkkejä siitä, että painatteiden määrät sähköisen aineiston lisääntyessä olisivat vähenemässä. Uusi tekniikka päinvastoin on helpottanut myös niiden tuottamista. Sen vuoksi kirjasto tarvitsee jatkuvasti myös erilaisia fyysisiä tiloja. Aallon lukusali, joka suojelumääräysten mukaan on säilytettävä kirjastotilana, on pääsääntöisesti opettajankoulutus- ja kielten laitoksen käytössä, mutta kuitenkin arkisin kaikille avoin työskentelytila, jonka päivystyksen ja tilakulut kirjasto maksaa.

Uuteen vapaakappalelakiin on valmistauduttu mm. toimimalla asiantuntijoina sen soveltamiseen liittyvissä kysymyksissä.

Kirjasto on hoitanut keskuskirjastoaloillaan (kasvatustieteet, psykologia ja liikuntatieteet) tietohuoltotoimintaa viemällä suomalaista tutkimustietoa moniin kansallisiin ja kansainvälisiin tietokantoihin. Yhteistyössä opetushallituksen kanssa se on ylläpitänyt kasvatuksen ja koulutuksen alalla kotimaista tutkimusrekisteriä (KOTU) sekä kansainvälistä Cedefop-tietokantaa. Kotimaista kirjallisuutta on rekisteröity kansallisiin ja kansainvälisiin tietokantoihin (Keski, ARTO, Dissertation Abstracts International).

Valtakunnallisesti kirjasto on säilyttänyt tunnustetun asemansa verkottuvaan oppimisympäristöön liittyviä palveluja kehittävänä laitoksena, ja se on asiantuntija- ja kehitysyksikkönä edelleen kansainvälisesti, kansallisesti ja alueellisesti haluttu yhteistyökumppani:

- Kirjasto koordinoi edelleen yhdessä kehittämissyhmän kanssa Virtuaalikirjasto-aihehakemistopalvelun (<http://www.jyu.fi/library/virtuaalikirjasto/>) toimintaa ja kehittämistä. Mukana on 19 organisaatiota, pääosin yliopistokirjastoja.
- Kirjasto on ollut mukana aktiivisesti eurooppalaisen aihehakemistopalvelun, Renarduksen (<http://www.renardus.org>), johtoryhmässä.
- Jyväskylän tietopalvelustrategia -projektin raportti valmistui (<http://www.jyvaskyla.fi/kirjasto/tietopalvelustrategia/index.htm>). Kaupunginkirjaston koordinoimassa ja Opetusministeriön rahoittamassa projektissa laadittiin kaupunginkirjaston, yliopiston kirjaston, ammattikorkeakoulun kirjaston sekä kaupungin opetusviraston kanssa tietopalvelustrategia. Strategiasuunnitelman mukaan kaikkien kaupungin koululaisten ja opiskelijoiden tulisi saada systemaattista tiedonhallintataitojen opetusta integroituna eri aineiden opetukseen. Visio tiedonhallintataitojen opiskelun jatkumosta peruskoulun ja lukion kautta korkeakoulutasolle ja edelleen työelämään toteutuu, kun kaikki koulutusasteet vastaavat omasta osuudestaan. Suunnitelma on tarkoitettu malliksi muillekin kunnille, ja sitä on vuoden aikana esitelty laajasti eri foorumeilla. Suunnitelman suosituksista on toteutettu kirjastojen yhteistyötä koskeva osuus.

Kirjastolla on kansainvälistä yhteistyötä neljän kansainvälisen projektin tai organisaation kanssa, ja se on viiden kansainvälisen järjestön jäsen. Kansallisesti kirjasto osallistuu Suomen yliopistokirjastojen verkon toimintaan ja on vastuutahona tai jäsenenä erillishankkeissa paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti. Henkilökunta on osallistunut kokouksiin ja koulutukseen, toiminut asiantuntijana sekä pitänyt kymmenen esitelmää Suomessa ja viisi ulkomailla.

Kirjaston henkilökunnan työterveydestä on huolehdittu tavoitteellisesti. Medivire on toteuttanut kirjastossa työpaikkaselvityksen, jonka seurantakokous on vuoden 2004 puolella. Palvelupisteitä uusimisen suunnittelussa on erityistä huomiota kiinnitetty työnkulkuihin ja ergonomiaan niiltä osin kuin kirjastorakennus ja olevat tilat ovat antaneet mahdollisuuden.

Kirjaston perusrahoitus on viime vuosina tasaisesti kasvanut, joskaan ei läheskään tutkintojen kasvua tai tutkintotavoitteita vastaavasti. Tilastoista (vuosi 2002) näkyy, että keskitetty kirjastojärjestelmä on taloudellinen. Kokonaisrahoituksemme on suhteessa kehysorganisaation kokonaiskuluihin sekä kohdeväestöön (omat opiskelijat ja henkilökunta) merkittävästi alempi kuin yliopistoissa keskimäärin tai vertailuyliopistoissa (Oulu, Tampere, Turku), samalla kun palvelumme ovat täysin vertailukelpoiset. Aineistokulujen osuus kirjaston kokonaiskuluista on JYK:ssa poikkeuksellisen korkea, mikä osaltaan osoittaa kirjaston organisoinnin ja priorisoinnin onnistuneisuutta. Rahoituksen kannalta suurimpana uhkana ovat edelleen ulkomaisten kausijulkaisujen hinnannousut.

Pirjo Vatanen
ylikirjastonhoitaja